

BYUDJET TASHKILOTI OLIY TA'LIM MUASSASALARINING
MOLIYAVIY FAOLIYATINING BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA
ICHKI AUDITNING TUTGAN O'RNI

Toshkent to'qimachilik va yengil sanoat institut "Korporativ
boshqaruv" kafedrası assistenti

T.P.Berdiyev

Annotasiya: *Oliy ta'lim muassasalari byudjet tashkilotlari sifatida kelajak avlod rahbarlari va fuqarolariga bilim va ko'nikmalar berish orqali jamiyat kelajagini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu muassasalar o'z faoliyatini davom ettirish, tadqiqotlar olib borish va qulay o'quv muhitini ta'minlash uchun infratuzilmaga sarmoya kiritish uchun katta moliyaviy resurslarga tayanadi. Shuning uchun ushbu resurslarni samarali boshqarish moliyaviy faoliyatning barqarorligini ta'minlash uchun juda muhimdir, bu yerda ichki audit muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada ichki audit oliy o'quv yurtlarining byudjet tashkilotlarida moliyaviy faoliyat barqarorligini kafolatlashda muhim ahamiyatga ega ekanligi ta'kidlangan.*

Kalit so'zlar: *Oliy ta'lim muassasalari, ichki audit, qonunlar, o'tkazish tartiblari, vavf omillari, byudjet masalalari*

Kirish: Ichki audit oliy o'quv yurtlarida boshqaruv tizimining muhim tarkibiy qismidir. Uning asosiy maqsadi boshqaruv organlariga muassasaning moliyaviy faoliyati belgilangan siyosat, tartib va me'yoriy talablarga muvofiq amalga oshirilishini ta'minlashdir. Ichki audit ushbu maqsadga zaifliklar, samarasizliklar va takomillashtirish imkoniyatlarini aniqlash uchun moliyaviy operatsiyalar, tizimlar va jarayonlarni muntazam ravishda ko'rib chiqish orqali erishadi. Oliy o'quv yurtlarida ichki audit davlat mablag'larini samarali boshqarish, shuningdek resurslardan oqilona foydalanishni ta'minlash uchun juda muhimdir. Oliy ta'lim muassasalarida byudjet tashkilotlarining moliyaviy faoliyati barqarorligini ta'minlashda ichki auditning roli muhim ahamiyatga ega. Ushbu tadqiqot ushbu o'ziga xos kontekstda ichki audit zaruratini o'rganishga intiladi. Tadqiqot maqsadlarini o'rganib chiqib, ushbu maqola oliy o'quv yurtlarining moliyaviy operatsiyalari doirasida ichki auditning ahamiyati va ko'lamini tushunish uchun keng qamrovli asos yaratishga qaratilgan. Kirish tadqiqotning keyingi bo'limlari uchun bosqichni belgilab beradi va byudjet tashkilotlarida moliyaviy faoliyat barqarorligini ta'minlashda ichki auditning rolini o'rganish uchun muhim asos yaratadi. Tadqiqotning asoslarini, shuningdek tadqiqot

maqsadlarini tushunib, biz ushbu kontekstda ichki auditning umumiy ahamiyati va ko‘lamini tushunishni boshlashimiz mumkin. Bu bizga oliy o‘quv yurtlarining murakkab operatsion muhitida moliyaviy barqarorlikni saqlashda ichki auditning muhim rolini baholashga imkon beradi. Oliy o‘quv yurtlarida ichki auditning asosiy afzalliklaridan biri moliyaviy beqarorlikning oldini olishdir. Moliyaviy beqarorlik turli xil omillardan kelib chiqishi mumkin, jumladan mablag‘larni noto‘g‘ri boshqarish, o‘g‘irlik, firibgarlik va resurslarni suiiste‘mol qilish. Ichki audit moliyaviy boshqaruv tizimidagi zaifliklarni aniqlash va hal qilish orqali ushbu xavflarning oldini olishga yordam beradi. Muntazam tekshiruvlar orqali ichki auditorlar ruxsatsiz operatsiyalar, mablag‘larni o‘zlashtirish va me‘yoriy talablarga rioya qilmaslik kabi qonunbuzarliklarni aniqlashlari va hisobot berishlari mumkin. Shunday qilib, ichki audit moliyaviy beqarorlikning oldini olishga yordam beradi, bu esa muassasa obro‘si va ishonchligiga halokatli oqibatlariga olib kelishi mumkin. Ichki audit, shuningdek, oliy o‘quv yurtlarida moliyaviy boshqaruvni qo‘llab-quvvatlaydi. Sog‘lom moliyaviy menejment oliy o‘quv yurtlarining samarali ishlashi uchun juda muhimdir, chunki bu ularga resurslarni samarali taqsimlash, xatarlarni boshqarish va asosli qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Ichki audit xarajatlarni tejash, jarayonlarni takomillashtirish va operatsion samaradorlik imkoniyatlarini aniqlash orqali moliyaviy boshqaruvni sog‘lomlashtirishga yordam beradi. Muntazam tekshiruvlar orqali ichki auditorlar samarasizliklarni va takomillashtirish yo‘nalishlarini aniqlashlari va takomillashtirish bo‘yicha tavsiyalar berishlari mumkin. Shunday qilib, ichki audit oliy o‘quv yurtlarining uzoq muddatli barqarorligi uchun zarur bo‘lgan sog‘lom moliyaviy boshqaruvni rivojlantirishga yordam beradi.

Tadqiqot asoslari.

Ushbu tadqiqotning asoslari, shuningdek, oliy ta‘lim doirasida moliyaviy menejmentning noyob murakkabliklarini hal qilish zarurligidan kelib chiqadi. An‘anaviy notijorat tashkilotlaridan farqli o‘laroq, oliy o‘quv yurtlari tarkibidagi byudjet tashkilotlari alohida e‘tibor talab qiladigan o‘ziga xos doirada ishlaydi. Ushbu maxsus kontekstda ichki auditning rolini o‘rganib chiqib, ushbu tadqiqot eng yaxshi amaliyotlarni xabardor qiladigan va oliy o‘quv yurtlarida moliyaviy faoliyatning barqarorligiga hissa qo‘shadigan tushunchalarni taqdim etishga qaratilgan. Topilmalar nafaqat muassasalarning o‘ziga foyda keltirishi, balki ta‘lim sohasida moliyaviy menejment bo‘yicha kengroq nutqqa hissa qo‘shishi kutilmoqda. Ushbu tadqiqotning asoslari oliy o‘quv yurtlarida moliyaviy barqarorlikning ortib borayotgan ahamiyatiga asoslanadi. Ushbu muassasalar tarkibidagi byudjet tashkilotlari ko‘plab moliyaviy muammolarga duch kelganligi

sababli, barqarorlikni ta'minlashda ichki auditning rolini tushunish juda muhimdir. Ta'lim xarajatlarining oshishi va resurslardan samarali foydalanish zarurati bilan moliyaviy faoliyatda shaffoflik va hisobdorlikka talab ortib bormoqda. Shu sababli, ichki audit oliy o'quv yurtlarining moliyaviy barqarorligiga hissa qo'shishi mumkin bo'lgan mexanizmlarni o'rganish juda muhimdir.

Tadqiqot maqsadlari.

Ushbu tadqiqotning maqsadi oliy o'quv yurtlari doirasida byudjet tashkilotlarining moliyaviy faoliyati barqarorligini ta'minlashda ichki auditning rolini o'rganishdan iborat. Bu ushbu tashkilotlarda ichki auditning o'ziga xos funksiyalari va majburiyatlarini aniqlashni va moliyaviy barqarorlikni saqlashda ichki audit jarayonlarining samaradorligini baholashni o'z ichiga oladi. Bundan tashqari, tadqiqot ichki audit o'z rolini bajarishda duch keladigan qiyinchiliklar va to'siqlarni tahlil qilishga va ushbu to'siqlarni hal qilish strategiyasini taklif qilishga qaratilgan. Ushbu maqsadlarga erishish orqali tadqiqot oliy o'quv yurtlarida byudjet tashkilotlarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda ichki auditning ahamiyati to'g'risida har tomonlama tushuncha berishga va shu nuqtai nazardan ichki audit amaliyotini takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar berishga intiladi. Ushbu tadqiqot muhim ahamiyatga ega, chunki u oliy o'quv yurtlarida moliyaviy boshqaruv amaliyotini takomillashtirishga hissa qo'shishi mumkin, natijada katta javobgarlik, shaffoflik va uzoq muddatli moliyaviy barqarorlikka olib keladi. Va ushbu tadqiqotning ahamiyati oliy o'quv yurtlarining moliyaviy boshqaruvida ichki auditning muhim rolga oid mavjud bilimlarga hissa qo'shish salohiyatidadir. Ushbu aniq kontekstdagi noyob muammolar va murakkabliklarni hal qilish orqali ushbu tadqiqot natijalari ichki audit amaliyotining samaradorligini oshirish uchun qimmatli tushunchalar va tavsiyalar berishi mumkin. Oxir oqibat, ushbu tadqiqot tegishli manfaatdor tomonlarni, shu jumladan universitet ma'murlari, siyosatchilar va ichki audit mutaxassislarini ichki auditning oliy o'quv yurtlaridagi byudjet tashkilotlarining moliyaviy barqarorligi va yaxlitligini himoya qilishdagi ahamiyati to'g'risida xabardor qilishga qaratilgan.

Ushbu tadqiqot doirasi oliy o'quv yurtlarining byudjet tashkilotlari doirasida moliyaviy faoliyatning barqarorligini ta'minlashda ichki auditning rolini o'rganishga qaratilgan. Bunga moliyaviy ma'lumotlarning aniqligi va ishonchliligini ta'minlashda ichki auditning o'ziga xos funksiyalari va majburiyatlari, shuningdek ichki nazorat va xatarlarni boshqarish amaliyotining samaradorligi bo'yicha tergov kiradi.

Munozara.

Akademik tashkilotlar jamiyat taraqqiyotiga ta'sir qiladi va uning iqtisodiy rivojlanishiga hissa qo'shadi. Ijtimoiy farovonlikka mamlakatning iqtisodiy o'sishida ishtirok etadigan malakali ishchi kuchini ishlab chiqarish orqali erishiladi. Iqtisodiy farovonlik davlat universitetlarning ehtiyojlarini ta'minlaydi, universitetlar esa jamiyat ehtiyojlarini ta'minlaydi va bilimlarning yuqori qiymati ularni talabchan va raqobatbardosh korxonalariga aylantirish ehtiyojlarini ta'minlaydi. Universitetlar bozor omillari, davlat faoliyati va davlat tomonidan moliyalashtirishning murakkabliklarni shakllantiradi. Ularning me'yoriy-tashkiliy asoslari milliy qonunchilik bilan belgilanadi, ammo ularni boshqarish ular o'rtasidagi yuqori raqobat tufayli bozor qoidalari bilan belgilanadi. Ular notijorat xarakterga ega, shuningdek, bozordan tashqaridagi yoki ish dunyosiga bog'liq bo'lmagan omillar ta'siriga duchor bo'lishadi. Ijtimoiy va siyosiy ta'sirlar, qonuniy talablar va majburiyatlar ularning ishlashiga ta'sir qiluvchi va belgilaydigan bozor bo'lmagan muhitni o'z ichiga oladi [1-2]. Ularning boshqaruvi ularning ijtimoiy o'lchovlari va hisobdorlikni kuchaytirishni hisobga olgan holda, ularning ijtimoiy javobgarligi bilan bevosita bog'liqdir. Jamiyatning hisobdorligi va shaffofligi darajasi ularning ishlash sifati to'g'risida jamoatchilik ishonchini ta'minlash darajasini belgilaydi. Shunday qilib, universitet boshqaruvi oliy ta'limning ijtimoiy maqsadlar bilan yaqinroq uyg'unligini ta'minlashi va ijtimoiy rivojlanishni amalga oshirishga hissa qo'shishi kerak. Universitetning ishlashi ko'p o'lchovli va ko'p jihatdan aniqlanishi mumkin. Universitet faoliyatini baholashning asosiy choralari o'qitish va akademik sifat (o'qitish va akademik ko'rsatkichlar), tadqiqot sifati (tadqiqot natijalari) va uning barqarorligi (moliyaviy ko'rsatkichlar) uchun moliyaviy barqarorlikdir. Moliyaviy ko'rsatkichlarga kelsak, universitetlar notijorat tashkilotlardir va ularning foyda, aktivlarning rentabelligi va investitsiyalarning rentabelligi kabi ishlash mezonlari yetarli emas. Universitetlarning barqarorligi sifatli tashkilotlarni olish uchun qondirilishi kerak bo'lgan shartdir. Fondlar dastlab universitetlarning moliyaviy barqarorligini, ayniqsa katta moliyaviy xavfga duch keladigan universitetlarni va ularning barqarorligini barqarorlashtiradi. Shunday qilib, universitet faoliyati tashkilotning mablag'lari bilan chambarchas bog'liq, chunki bir nechta aniq maqsadlarni bajarish uchun to'liq majburiyat evaziga mablag' olishga ruxsat beriladi [4]. Avstraliya, Avstriya, Kanada, Daniya, Finlyandiya, Germaniya, Irlandiya, Gollandiya va Shotlandiya kabi ko'plab mamlakatlar ijro shartnomalarini amalga oshirdilar.

Universitetni samarali boshqarish ish faoliyatini yaxshilashda eng muhim rol o'ynaydi, chunki u tadqiqot va ilmiy dasturlarni ilgari surish, ta'lim

infratuzilmalarini modernizatsiya qilish va o'qitishning yangi innovatsion usullarini joriy etish uchun moliyaviy yetarlilikni ta'minlaydi.

Universitet boshqaruvi va ichki audit xizmatlari holatlari

Eng yaxshi universitetlarning jahon reytingida yuqori mavqega ega bo'lish poygasi, tadqiqot va akademik ta'lim sohasidagi raqobatning kuchayishi va yuqori sifatli talabalar va akademiklarni jalb qilish ayniqsa zaif va raqobat muhitini yaratadi. Ular intellektual mulk huquqlaridan olinadigan daromad, aspiranturaning professional dasturlari va universitet binolarini ijaraga olish kabi yangi daromad manbalaridan foydalanib, tadqiqot va akademik ta'limni yangilashga sarmoya kiritish uchun mablag' olishga intilishadi. Ular "tadbirkorlik universitetlari" ga aylana boshladilar va ichki audit faoliyati kabi korporativ boshqaruv tamoyillarini qabul qilish va amalga oshirish orqali biznes sifatida tashkil etiladi va boshqariladi.

Shnayder va Meins ma'lumotlariga ko'ra, universitet barqarorligini boshqarishning eng muhim ko'rsatkichlari bu ularning strategiyasi, tashkil etilishi, qo'llaniladigan protseduralar, tashqi omillarning ta'siri va ichki audit faoliyati. Ichki nazoratning samarasiz tizimi, yetarli bo'lmagan protseduralar va auditorlik faoliyati hayotiylik, tashkiliy sifat va ishlashga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda [6].

AQSh universitetlarida yuqori rahbariyat ichki audit faoliyati, monitoring va nazorat mexanizmlariga, xususan moliya tizimi va grant jarayonlari bilan bog'liq bo'lgan "korporativ boshqaruv yondashuvi"ni qo'llaydi, chunki ular moliyaviy hisobotlarning sifati va federal grantlar natijalari haqida kafolatni ta'minlaydi.

Italiyada milliy hukumatlar universitetlarga o'z byudjetlarini nazorat qilish, o'z resurslaridan yanada samarali foydalanish va o'z siyosatini korporativ boshqaruv tamoyillariga muvofiq ravishda boshqarish uchun bosim o'tkazdilar. Universitetlar jamoat oldida javobgar bo'lishlari va o'qitish va tadqiqotlarda pul qiymatini namoyish etishlari shart. Auditorlik faoliyati ko'proq universitetlarning o'z maqsadlarini bajarish uchun biznes yuritish usullarini tekshirishga qaratilgan.

Ruminiya universitetlarida ichki audit faoliyati ishonchliligini ta'minlash uchun buxgalteriya tizimiga yo'naltirilgan. Universitet rahbarlari qonun va qoidalarga rioya qilish bo'yicha iqtisodiy bitimlar to'g'risida oqilona ishonchni ta'minlashga ko'proq qiziqish bildirmoqdalar.

Nigeriyadagi Federal hukumat universitetlarning yagona moliyachisi bo'lib, ulardan o'z xizmatlari sifatini va ularning ishlashini oshirishni kutmoqda. Ichki audit faoliyatini amalga oshirish qarorlarni qabul qilish jarayonida axborot

assimetriyasini kamaytirdi va moliyaviy hisobot jarayonining ishonchliligini ta'minladi.

Efiopiya davlat universitetlarida ichki audit faoliyatiga rioya qilish uchun yuqori darajadagi yaxlitlik va mas'uliyatli inson resurslarini yaratishga katta ehtiyoj bor edi. Xatarlarni boshqarish jarayoni va auditorlik faoliyati ma'lum bir yo'qotish ehtimolini kamaytirish orqali universitetlarning moliyaviy resurslarini himoya qiladi.

Indoneziyadagi davlat universitetlari ichki audit faoliyatini nazarda tutadi, chunki bu tadbirlar qaror qabul qilish jarayoniga, inson va moliyaviy resurslarni boshqarishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Firibgarlik va korrupsiya holatlari ichki nazorat tizimining samarasizligi sababli paydo bo'ladi.

Tahlil va Natijalar.

Oliy o'quv yurtlarida moliyaviy hisobotlarning yaxlitligini ta'minlashda ichki audit ham muhim rol o'ynaydi. Moliyaviy hisobot boshqaruv tizimining muhim tarkibiy qismidir, chunki u manfaatdor tomonlarga muassasaning moliyaviy faoliyati va mavqei to'g'risida to'liq ma'lumot beradi. Biroq, moliyaviy hisobot xatolar, kamchiliklar va noto'g'ri ma'lumotlarga moyil bo'lishi mumkin, bu esa muassasa obro'si va ishonchliligi uchun jiddiy oqibatlariga olib kelishi mumkin. Ichki audit moliyaviy hisobotlarni, eslatmalarni va tushuntirishlarni muntazam ravishda ko'rib chiqish orqali moliyaviy hisobotning yaxlitligini ta'minlashga yordam beradi. Ushbu sharhlar orqali ichki auditorlar xatolar, kamchiliklar va noto'g'ri ma'lumotlarni aniqlashlari va takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar berishlari mumkin. Shunday qilib, ichki audit manfaatdor tomonlarning ishonchini saqlash uchun zarur bo'lgan moliyaviy hisobotning yaxlitligini ta'minlashga yordam beradi.

Ichki auditning o'tkazish tartib-tamoillari:

Ichki audit tadbirlari vazirlik va idoralarda byudjet intizomini mustahkamlash va byudjet to'g'risidagi qonunchilik hujjatlarining buzilish holatlarini profilaktika qilish, byudjet xarajatlarining samaradorligi va natijadorligini baholash hamda ichki audit faoliyati sohasidagi hujjatlar ijrosini ta'minlash maqsadida o'tkaziladi.

Ichki auditni o'tkazish vaqtidagi foydalaniladigan tushunchalar.

audit dalillari — ichki audit xizmati tomonidan ichki audit tadbiri davomida audit usullari va tahlillarni amalga oshirish orqali olingan ma'lumot va hujjatlar;

audit usullari — ichki audit xizmati tomonidan ichki audit tadbiri davomida ichki audit ob'ektining moliyaviy faoliyatini o'rganish va audit dalillarini to'plash maqsadida qo'llaniladigan usullar;

vazirlik va idoralar — ichki audit xizmati tashkil etilgan byudjet mablag'lari taqsimlovchilari va ular tizimidagi byudjet tashkilotlari hamda davlat maqsadli jamg'armalari;

ichki audit ob'ekti — ichki audit tadbiri amalga oshirilishi nazarda tutilgan vazirlik va idoralar;

ichki audit tadbiri — ichki audit ob'ektlarida ichki audit xizmati maqsadlariga erishishga qaratilgan ichki audit xizmati xodimi tomonidan amalga oshiriladigan jarayon;

ichki audit tadbiri dasturi — ichki audit tadbirining yo'nalishlari, muddati, ichki audit tadbirini o'tkazish guruhi, ichki audit tadbiri bilan qamrab olinadigan davr to'g'risidagi ma'lumotlarni o'z ichiga oluvchi hujjat;

ichki audit tadbiri yo'nalishlari — ichki audit tadbiri bilan qamrab olingan davr uchun ichki audit tadbiri o'tkaziladigan masalalar

Ichki audit tadbirlarini rejalashtirish.

Ichki audit yillik rejasini ichki audit xizmati tomonidan xavf tahlili asosida hamda mavjud vaqt va inson resurslarini hisobga olgan holda bir kalendar yil uchun ishlab chiqiladi. Ichki audit yillik rejasida ichki audit tadbirlari o'tkaziladigan ichki audit ob'ektlari ro'yxati, ichki audit tadbirini o'tkazish muddati, ichki audit tadbiri bilan qamrab olinadigan davr va mas'ul xodim(lar) ko'rsatiladi.

Ichki audit yillik rejasini ishlab chiqish quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi:

ichki audit ob'ektlari ro'yxatini shakllantirish;

ichki audit ob'ektlarining xavf darajasini baholash;

ichki audit xizmatidagi mavjud resurslarni (inson va vaqt resurslari) aniqlash;

ichki audit yillik rejasini ishlab chiqish va tasdiqlash.

Oliy ta'lim muassasalarida ichki audit bo'yicha eng yaxshi amaliyotlar

Ichki audit ob'ektlarining xavf darajasini xavf omillari asosida baholash

JADVALI

T/R	Ichki audit ob'ektlari nomi	Xavf omili 1			Xavf omili 2			Xavf omili 3			Xavf omili 4			Xavf omilining baholash me'zoni	Xavf darajasi
		Baxo	Xavf omilivazni	Qiymat	Baxo	Xavf omilivazni	Qiymat	Baxo	Xavf omilivazni	Qiymat	Baxo	Xavf omilivazni	Qiymat		
1	2	3	4	5=3*4	6	7	8=6*7	9	10	11=9*10	12	13	14=12*13	15=5+8+11+14+...+n*	16
.															
2															
...															

n —mazkur jadvaldagi so'nggi xavf omili uchun xisoblangan qiymat.*

Oliy o'quv yurtlarida ichki audit samaradorligini ta'minlash uchun bir nechta ilg'or tajribalarni qabul qilish kerak. Birinchidan, ichki audit xolislikni ta'minlash uchun boshqaruv va hisobot yo'nalishlaridan mustaqil bo'lishi kerak. Ikkinchidan, ichki audit har tomonlama qamrab olishni ta'minlash uchun barcha moliyaviy yozuvlar, tizimlar va xodimlarga cheklovsiz kirish huquqiga ega bo'lishi kerak. Uchinchidan, ichki audit daromadlarni tan olish, xaridlar va grantlarni boshqarish kabi yuqori xavfli sohalarga e'tibor qaratib, tavakkalchilikka asoslangan yondashuvga ega bo'lishi kerak. To'rtinchidan, ichki audit doimiy malaka oshirish, o'qitish va ish faoliyatini baholashni o'z ichiga olgan kuchli sifatni ta'minlash dasturiga ega bo'lishi kerak. Va nihoyat, ichki audit auditorlik qo'mitasi va yuqori rahbariyatga o'z vaqtida va keng qamrovli hisobotlarni o'z ichiga olgan mustahkam hisobot mexanizmiga ega bo'lishi kerak.

Xulosa.

Yakuniy tahlilda oliy ta'lim muassasalarining byudjet tashkilotlarida moliyaviy faoliyat barqarorligini ta'minlashda ichki auditning rolini ta'kidlab o'tiladi. Ichki audit moliyaviy resurslarni boshqarish bo'yicha muhim tekshiruv va muvozanatni, hisobdorlik, shaffoflik va yaxshi boshqaruvni ta'minlaydi. Oliy ta'lim muassasalari rivojlanishda va o'zgaruvchan sharoitlarga moslashishda davom etar ekan, moliyaviy faoliyat barqarorligini ta'minlashda ichki auditning ahamiyati o'sishda davom etadi. Shu sababli, oliy o'quv yurtlari ichki audit funksiyalarini rivojlantirishga ustuvor ahamiyat berishlari, ularning hisobdorlik,

oshkoralik va yaxshi boshqaruvni rivojlantirishdagi muhim rolini e'tibordan chetda qoldirmasliklari zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Kristensen T (2010) Universitet boshqaruvidagi islohotlar: ko'proq avtonomiyaning mumkin bo'lgan muammolari? Oliy ta'lim, 62:503–517
2. Huang F (2018) Sharqiy Osiyoda oliy ta'limning shaffofligi nima? Yaponiya va Xitoy misollari. Yevropa oliy ta'lim hududi: o'tmish va kelajak siyosatlarining ta'siri. Springer ochiq. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-77407-7>
3. Jongbloed B W A, Vossensteyn J J (2016) Universitetni moliyalashtirish va talabalarni moliyalashtirish: Xalqaro taqqoslashlar. Oxford Review of Economic Policy, 32:576–594
4. Mehdi I (2007) Tunisda korporativ boshqaruv va korporativ samaradorlikka oid empirik dalillar. Korporativ boshqaruv xalqaro sharh, 15:1429–1441
5. Fonseca A, Xorxe S, Nascimento C (2020) Oliy ta'lim muassasalarida javobgarlikni oshirishda ichki auditning roli. Davlat boshqaruvi jurnali, 54:243–265
6. Schneider A, Meins E (2012) Korporativ barqarorlikni baholashning ikki o'lchovi: keng qamrovli asosga: korporativ barqarorlikni baholashning ikki o'lchovi. Biznes strategiyasi va atrof-muhit, 21:211–222
7. Yue X. (2016) Universitetlarda kompensatsiya arizasi, moliyaviy audit va ichki audit o'rtasida o'yin nazariyasi. Ijtimoiy fanlar oliy ta'limi, 11:41–43. <https://doi.org/10.3968/9068>
8. DeSimone S, Rich K (2020) Kollejlar va universitetlar ichidagi ichki audit funksiyalarining aniqlovchilari va oqibatlari. Boshqaruv auditi jurnali, 35: 1143–1166